

MAUREEN CONNORS SANTELLI

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821 ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Πρόλογος:

Geoffrey R. Ryatt, Πρέσβης ΗΠΑ στην Ελλάδα

ΣΕΙΡΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: Μάρκος Καρασαρίνης

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο αμερικανικός φιλελληνισμός – Η επίδραση της Επανάστασης του 1821 στις ΗΠΑ**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: *The Greek Fire – American-Ottoman Relations and Democratic Fervor in the Age of Revolutions*

Από τις Εκδόσεις Cornell University Press, Νέα Υόρκη 2020

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Maureen Connors Santelli

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Δημήτριος Β. Σταυρόπουλος

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΠΡΟΛΟΓΟΥ: Σέβυ Σπυριδογιαννάκη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Σοφία Αλεξάκη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: *Η Έξοδος του Μεσολογγίου* (1853) του Βρυζάκη Θεοδώρου, Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου, Φωτογράφιση Σταύρος Ψηρούκης

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Cornell University, 2020

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2021

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3824-5

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3825-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτί.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη οποιοσδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

MAUREEN CONNORS SANTELLI

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821 ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Πρόλογος: Geoffrey R. Ryatt, *Πρέσβης ΗΠΑ στην Ελλάδα*

Μετάφραση: Δημήτριος Β. Σταυρόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Κάθε φορά που περνάω από την Αρχαία Αγορά της Αθήνας στους πρόποδες της Ακρόπολης, μου έρχονται στον νου τα διαχρονικά μαθήματα που μας δίδαξε η αθηναϊκή δημοκρατία.

Η αθηναϊκή νίκη στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας πριν από 2.500 χρόνια ήταν καθοριστικής σημασίας για τη Δύση και για τη δημοκρατία, μια φιλοσοφία διακυβέρνησης η οποία ενισχύθηκε όταν αριστοκράτες και απλοί εργάτες κωπηλάτησαν δίπλα δίπλα σε τριήρεις για να υπερασπιστούν την πόλη τους που απειλούνταν από την Περσική Αυτοκρατορία.

Στην τραγωδία του Αισχύλου που είναι αφιερωμένη στην περίφημη αυτή ναυμαχία, όταν η βασίλισσα των Περσών Άτοσσα ρωτάει: «Ποιος τους εξουσιάζει και διοικεί τον στρατό τους;», ο κορυφαίος του Χορού απαντάει: «Δεν αποκαλούνται δούλοι κανενός ανδρός, ούτε υπακούν σε κανέναν».

Χάρη σε αυτούς τους γενναίους Αθηναίους ο κόσμος γνώρισε και κατανόησε τις θεμελιώδεις αρχές της ανθρώπινης ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της αυτοδιοίκησης και του κράτους δικαίου – τις ίδιες αρχές που ώθησαν τους Αμερικανούς να επιδιώξουν την ανεξαρτησία τους. Οι Πατέρες του Έθνους μας μελέτησαν τα ελληνικά κλασικά κείμενα. Το πολιτικό τους λεξιλόγιο βασίστηκε σε ελληνικές λέξεις και η επαναστατική τους φαντασία άντλησε έμπνευση από τα αρχαία αθηναϊκά ιδεώδη.

Και ακριβώς όπως η αρχαία Ελλάδα ενέπνευσε τους ιδρυτές του αμερικανικού έθνους να δημιουργήσουν μια κυβέρνηση «του λαού, από τον λαό, για τον λαό», έτσι και ο Πόλεμος Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ ενέπνευσε τους μαχητές της ελευθερίας στην Ελληνική Επανάσταση, σαράντα πέντε χρόνια αργότερα. Χάρη στα κοινά ιδεώδη μας, η στήριξη της Ελληνικής Επανάστασης κατέστη μείζον ζήτημα εξωτερικής πολι-

τικής στις Ηνωμένες Πολιτείες στις αρχές της δεκαετίας του 1820, κατά τη διάρκεια των χρόνων που διαμόρφωσαν το έθνος μας. Το κίνημα υποστήριξης της ελληνικής υπόθεσης από τους Αμερικανούς πολίτες έγινε γνωστό ως Ελληνική Φωτιά. Το πέραςμα της δάδας της δημοκρατίας από την Ελλάδα στην Αμερική και αντίστροφα αποτυπώνει την ουσία της συνεργασίας των εθνών μας.

Το βιβλίο *Ο Αμερικανικός Φιλελληνισμός – Η επίδραση της Επανάστασης του 1821 στις ΗΠΑ* της Maureen Connors Santelli πραγματεύεται το ζήτημα του αμερικανικού κινήματος σε μια σημαντική στιγμή στοχασμού για το ελληνικό κράτος, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες συμμετέχουν στον εορτασμό διακοσίων χρόνων φιλίας και κοινών δημοκρατικών αξιών. Συγχρόνως απενίζουμε το μέλλον, αποβλέποντας στην περαιτέρω ενδυνάμωση της διμερούς σχέσης που είναι πιο ισχυρή από ποτέ στη σύγχρονη ιστορία των δύο εθνών.

Η ελληνική δημοκρατία και οι δημοκρατικοί θεσμοί έχουν αποδειχτεί εξαιρετικά ανθεκτικοί κατά τη διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης. Μετά τα δύσκολα χρόνια που πέρασε, η Ελλάδα αποτελεί πλέον πυλώνα σταθερότητας και πηγή λύσεων σε προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε στις καίριες από στρατηγική άποψη περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου και των Δυτικών Βαλκανίων.

Η θέση που κατέχει η Ελλάδα στο παγκόσμιο σταυροδρόμι της Ευρώπης, της Ευρασίας και της Αφρικής είναι σήμερα τόσο σημαντική όσο και τη δεκαετία του 1820, τότε που η υποστήριξη του κινήματος της Ελληνικής Φωτιάς έδωσε στους πρώιμους Αμερικανούς την ευκαιρία για μετάδοση δημοκρατικών ιδεών και ενίσχυση επιρροής στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η οποία εκείνη την εποχή, όπως και τώρα, αποτελούσε πεδίο τεράστιου ανταγωνισμού δυνάμεων. Σήμερα, οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούν την Ελλάδα μακροχρόνιο στρατηγικό εταίρο και μαζί δεσμευόμαστε να ενισχύσουμε τη σταθερότητα και την ευημερία στην περιοχή.

Κατά τη διάρκεια πολλών και διάφορων ελληνικών και αμερικανικών διακυβερνήσεων, έχουμε οικοδομήσει μια αρχιτεκτονική συνεργασίας με την Ελλάδα που συγκεντρώνει όλες τις πτυχές της αμερικανικής δύναμης.

Με την υπογραφή της επικαιροποιημένης Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας το 2019, ενισχύσαμε τη συνεργασία μας για την άμυνα και την ασφάλεια σε υποδομές σε ολόκληρη την Ελλάδα, προβάλλοντας το μήνυμα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελλάδα ενώνουν

τις δυνάμεις τους με στόχο τη στήριξη των κοινών αξιών μας. Ομοίως, η συμμετοχή των ΗΠΑ στον διάλογο του σχήματος «3+1» με την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ προβάλλει το κοινό μας όραμα για μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από πνεύμα συνεργασίας και οικονομικές προοπτικές. Στηρίζουμε σθεναρά τις προσπάθειες της Ελλάδας στη διαφοροποίηση των πηγών και των οδών μεταφοράς για την ενίσχυση των ενεργειακών υποδομών στη νοτιοανατολική Ευρώπη, και κορυφαίες αμερικανικές εταιρείες καινοτομίας και τεχνολογίας αιχμής συμβάλλουν στην τοποθέτηση της Ελλάδας στην πρώτη γραμμή των υπηρεσιών «υπολογιστικού νέφους» στην Ευρώπη.

Τα κοινά συμφέροντα και ιδεώδη των δύο χωρών αποτελούν το ισχυρό θεμέλιο για μια φιλία που συνεχίζει να αναπτύσσεται. Μέσω του ετήσιου Στρατηγικού Διαλόγου ΗΠΑ και Ελλάδας προσβλέπουμε στην ενίσχυση της συνεργασίας μας σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, εμπορίου και επενδύσεων, ενέργειας, επιβολής του νόμου και αντιτρομοκρατίας, περιφερειακής συνεργασίας και δεσμών μεταξύ των λαών.

Οι συγγενικοί και φιλικό δεσμοί καθώς και οι κοινές αξίες που μοιράζονται οι λαοί μας και οι κοινωνίες μας αποτελούν το «μυστικό συστατικό» που κάνει ξεχωριστή τη διμερή σχέση μας. Τα αναγνωρισμένα αμερικανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ελλάδα παρέχουν γόνιμο έδαφος για τη συνεργασία των δύο χωρών στον χώρο του πνεύματος και του πολιτισμού, συνδυάζοντας τις ελληνικές ρίζες με ό,τι καλύτερο μπορούν να προσφέρουν οι αμερικανικές εκπαιδευτικές αρχές και παραδόσεις.

Συνεπώς, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τρία από τα σημαντικότερα ιδρύματά μας, το Κολλέγιο Ανατόλια, η Αμερικανική Γεωργική Σχολή στη Θεσσαλονίκη και το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος στην Αθήνα, ιδρύθηκαν από Αμερικανούς ιεραποστόλους, ακόμα μια κληρονομιά του κινήματος της Ελληνικής Φωτιάς. Τα ιδρύματα αυτά συνεχίζουν να εμπλουτίζουν τις κοινότητές τους και να συσφίγγουν τις σχέσεις των δύο λαών μας, και με τη στήριξη της ελληνικής κυβέρνησης είναι σε θέση να υποδεχτούν ακόμα περισσότερους Αμερικανούς σπουδαστές στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με την έρευνα Open Doors 2020 που δημοσίευσε το Ινστιτούτο Διεθνούς Εκπαίδευσης, όλο και περισσότεροι Αμερικανοί επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό σπουδών. Η Ελλάδα κατατάσσεται πλέον στη δωδέκατη θέση παγκοσμίως στους προορισμούς που επιλέγουν οι Αμερικανοί φοιτητές για σπουδές στο εξωτερικό. Αναμένω πε-

ρραιτέρω αύξηση καθώς το ελληνικό υπουργείο Παιδείας επενδύει σε εξαιρετικές πρωτοβουλίες για να προσελκύσει περισσότερους σπουδαστές από το εξωτερικό, καλλιεργώντας τους δεσμούς των λαών μας και επιβεβαιώνοντας τις κοινές μας αξίες.

Επίσης, το έργο μας επωφελείται από την αφοσιωμένη και ενεργή ελληνοαμερικανική κοινότητα, η οποία ενισχύει την πλούσια και πολυδιάστατη σχέση των χωρών μας. Οι Έλληνες της Αμερικής αποτελούν πολύτιμο και σημαντικό κομμάτι της αμερικανικής ιστορίας μας, και ξέρω ότι ο ρόλος τους θα είναι πρωταγωνιστικός στους εορτασμούς στην Αμερική για την επέτειο των διακοσίων χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση.

Αυτή η επέτειος αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική στιγμή για την Ελλάδα –και κυρίως για τους νέους ανθρώπους που κατάφεραν να τα βγάλουν πέρα σε αυτή τη δύσκολη οικονομική κρίση– για να αντλήσει δύναμη από την ιστορία της. Οι Ηνωμένες Πολιτείες διαδραμάτισαν έναν ρόλο στις σημαντικότερες στιγμές της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας και ελπίζουμε μαζί να μπορέσουμε να χαράξουμε τον δρόμο για ένα λαμπρό μέλλον ευημερίας.

Το μνημείο προς τιμήν των Αμερικανών φιλελλήνων έξω από την κατοικία μου στους Αμπελόκηπους λειτουργεί ως καθημερινή υπόμνηση των μακροχρόνιων δεσμών ανάμεσα στα έθνη μας. Δε βοήθησαν μόνο οι Αμερικανοί πολίτες τους Έλληνες συντρόφους τους κατά την Επανάσταση του 1821· και η αμερικανική κοινωνία έχει εμπλουτιστεί από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής της από τη σχέση μας με την Ελλάδα και τον ελληνικό λαό. Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεχίσουν να στέκονται πλάι στον αξιόπιστο σύμμαχό τους, και είμαι εξαιρετικά αισιόδοξος για όσα μπορούν να επιτύχουν από κοινού οι δύο χώρες μας και οι λαοί μας.

Καθώς εορτάζουμε διακόσια χρόνια από την Ελληνική Ανεξαρτησία, ας ακουστεί ηχηρά η επευφημία: Ζήτω η Ελλάδα! Ζήτω η Αμερική!

Geoffrey R. Pyatt,
Πρέσβης ΗΠΑ στην Ελλάδα
Ιανουάριος 2021

Χάρτης 1. Χάρτης των εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην ανατολική Μεσόγειο. Η μεγεθυμένη περιοχή περιλαμβάνει την Ελλάδα και τη δυτική ακτή της σημερινής Τουρκίας. Οι πόλεις και τα λιμάνια που αναγράφονται στον χάρτη επισημαίνουν μέρη τα οποία επισκέφτηκαν φιλέλληνες, έμποροι, ιεραπόστολοι και μεταρρυθμιστές που αναφέρονται σε αυτό το βιβλίο. Δημοσιεύεται με την ευγενική άδεια του William L. Nelson.

Εισαγωγή

Η σπίθα της Ελληνικής Φωτιάς

ΚΑΘΩΣ Ο ΤΖΕΪΜΣ Μονρόε συνέτασσε το έβδομο ετήσιο μήνυμά του προς το Κογκρέσο το 1823, δίσταζε να αναφερθεί σε ένα ζήτημα. Ως ένθερμος υποστηρικτής της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, ο Μονρόε είχε παρασυρθεί τελευταία, όπως και η κοινή γνώμη, στη δημοφιλή υποστήριξη μιας συγκεκριμένης επανάστασης που λάμβανε χώρα: της Ελληνικής Επανάστασης. Από το 1453, όταν οι Τούρκοι κατέκτησαν την Κωνσταντινούπολη, η Ελλάδα βρισκόταν υπό την εξουσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.¹ Οι δημόσιοι λειτουργοί και διανοούμενοι της Αμερικής ήλπιζαν για καιρό ότι μια μέρα η Ελλάδα θα αποκτούσε την ανεξαρτησία της – και τώρα φαινόταν πως επιτέλους αυτή η στιγμή είχε έρθει.² Ο Μονρόε, ωστόσο, αποδέχτηκε την άποψη των συμβούλων του, ιδίως του υπουργού Εξωτερικών, του Τζον Κούνινσι Άνταμς, οι οποίοι υποστήριζαν ότι τα συμφέροντα των ΗΠΑ δε συμβάδιζαν με την παροχή επίσημης κυβερνητικής στήριξης στους Έλληνες. Στις αρχές του Δεκεμβρίου του 1823, ο πρόεδρος Μονρόε εκφώνησε το μήνυμά του προς το Κογκρέσο, όπου διακήρυξε δημοσίως πως οι ΗΠΑ δε θα παρείχαν επίσημη βοήθεια στους Έλληνες, παρόλο που η κοινή γνώμη την υποστήριζε. Η δημόσια αντίδραση στο μήνυμα του Μονρόε υπήρξε άμεση και σαρωτική.

Από τα μέσα του Δεκεμβρίου του 1823 έως τον εορτασμό των γενεθλίων του Ουάσινγκτον το 1824, οι αμερικανικές κοινότητες, μικρές και μεγάλες, σχεδίαζαν δημόσιες εκδηλώσεις προκειμένου να στηρίξουν οικονομικά τον Πόλεμο της Ελληνικής Ανεξαρτησίας. Μια σχεδόν καρναβαλική ατμόσφαιρα έθεσε επί ποδός την πόλη της Νέας Υόρκης την εβδομάδα πριν από τα Χριστούγεννα, καθώς επικρατούσε «ένα πολύ ευγενές και πατριωτικό πνεύμα» ως προς το ζήτημα του ελληνικού αγώνα.

«Όλοι δείχνουν διατεθειμένοι να πράξουν κάτι» παρατηρούσε η εφημερίδα *New-York Commercial Advertiser*. «Το Θέατρο, το Τσίρκο, η Αγορά, τα Λιοντάρια και οι Τίγρεις, όλοι επιθυμούν να βοηθήσουν τους Έλληνες». Η Φιλαδέλφεια σχεδίαζε έναν «χορό με επίσημη ενδυμασία» για «περίπου εκατό κυρίους και κυρίες» που αναμένονταν να προσέλθουν από τη Νέα Υόρκη. Η Βοστώνη ετοίμαζε παρόμοια εκδήλωση. Οι ναοί τελούσαν ειδικές λειτουργίες που περιλάμβαναν κηρύγματα για την αξία του ελληνικού αγώνα: «με όλο τον σεβασμό ζητείται από τις κυρίες και τους κυρίους να παρευρεθούν». Πολίτες της Αλεξάνδρειας, στην Περιφέρεια της Κολούμπια, και του Πίτερσμπουργκ στη Βιρτζίνια οργάνωναν τοπικούς εορτασμούς για τα γενέθλια του Ουάσινγκτον, ενώ παράλληλα φρόντιζαν για τη συγκέντρωση χρημάτων για τους Έλληνες.³

Τα αισθήματα στα οποία οφείλονταν αυτοί οι έρανοι δεν ήταν κάτι νέο. Ήδη από τη δεκαετία του 1820 οι Αμερικανοί συνέδεαν την πολιτική τους ταυτότητα με εκείνη των αρχαίων Ελλήνων και εξέφραζαν την ελπίδα πως η σύγχρονη Ελλάδα θα μπορούσε κάποια μέρα να επιτύχει την ανεξαρτησία. Η λαϊκή αμερικανική και ευρωπαϊκή λογοτεχνία της εποχής απεικόνιζε τους μουσουλμάνους Οθωμανούς Τούρκους ως εχθρούς της ελευθερίας και αστείρευτη πηγή ολέθριου δεσποτισμού. Οι Αμερικανοί της εποχής θεωρούσαν την υποταγή των Ελλήνων στους Οθωμανούς αντίστοιχη της δουλείας, και από τότε που ξεκίνησε η Επανάσταση υπήρξαν όντως περιπτώσεις υποδούλωσης των Ελλήνων.⁴ Οι Έλληνες, από την άλλη πλευρά, θεωρούνταν οι κληρονόμοι μιας αρχαίας πολιτικής παράδοσης ελευθερίας και αυτοδιακυβέρνησης. Καθώς ξεκινούσε η Επανάσταση το 1821, ο Αμερικανός ρομαντικός ποιητής Τζέιμς Γκέιτς Πέρσιβαλ εξέφρασε αυτά τα αισθήματα: «Έλληνες! Ξεσηκωθείτε, ελευθερωθείτε, / Οπλιστείτε για ελευθερία: / Άντρες της Σπάρτης! Ακούστε το κάλεσμα, / Αυτοί που ποτέ δεν μπορούσαν να υποστούν τον ζυγό / Του δειλού Φράγκου, ή του βάνουσου Τούρκου: / Από εκείνα τα βουνά, όπου ενεδρεύετε, / Στείλτε προς τα εμπρός τη φωνή της ελευθερίας».⁵ Το ποίημα του Πέρσιβαλ απεικονίζει τη θέρμη με την οποία αντιμετωπιζόταν το ζήτημα της ελληνικής ανεξαρτησίας παντού στις ΗΠΑ.

Το ποίημα του Πέρσιβαλ, όπως πολλά άλλα παρόμοια κείμενα λαϊκής λογοτεχνίας που τυπώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1820, βασιζόταν σε μια ρητορική που οι Αμερικανοί χρησιμοποιούσαν για να συνδέσουν την Ελληνική Επανάσταση με τη δική τους επανάσταση και να παροτρύνουν το κοινό να προστρέξει σε βοήθεια των Ελλήνων.

Η σύγκριση είχε απήχηση στους Αμερικανούς σε ολόκληρη τη χώρα. Όταν ο πρόεδρος Μονρόε ξεκαθάρισε ότι η κυβέρνηση του δε θα υποστήριζε ανοιχτά τον ελληνικό αγώνα, το αμερικανικό κοινό ενήργησε με βάση αυτά τα υπάρχοντα φιλελληνικά αισθήματα.

Οι αμερικανικές εφημερίδες της εποχής ονόμασαν το εθνικό ξέσπασμα συμπάθειας και υποστήριξης προς τους Έλληνες «Η Ελληνική Φωτιά», αναφορά σε ένα μυστικό όπλο, το υγρό πυρ, το οποίο πιστεύεται ότι αποτέλεσε μια πρώιμη μορφή ναπάλμ και χρησιμοποιήθηκε από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία κατά των μουσουλμανικών δυνάμεων.⁶ Τα συστατικά του βυζαντινού όπλου έχουν χαθεί στο διάβα της ιστορίας, όμως γνωρίζουμε ότι η αμερικανική Ελληνική Φωτιά αποτελούνταν από ενθουσιασμό για τον ελληνικό αγώνα, που καθοδηγούνταν από την πεποίθηση πως τα δημοκρατικά ιδεώδη συνέδεαν τους Αμερικανούς της εποχής με το αρχαίο ελληνικό παρελθόν. Μια εφημερίδα περιέγραψε την Ελληνική Φωτιά ως «τον ζήλο για τον αγώνα των Ελλήνων» που «μεταδίδεται σαν πυρκαγιά σε ολόκληρη τη χώρα μας».⁷ Υποστηρικτές του ελληνικού αγώνα περιέγραψαν την Ελληνική Επανάσταση με όρους πολιτικής, θρησκείας, φυλής και μεταρρύθμισης, προκαλώντας τόσο έντονες συζητήσεις, ώστε ο ελληνικός αγώνας συνδέθηκε με αυτά τα θέματα καθ' όλη την περίοδο πριν από τον Εμφύλιο πόλεμο.

Όταν ξεκίνησε η Ελληνική Επανάσταση, Αμερικανοί έμποροι, ιεραπόστολοι και μεταρρυθμιστές βρίσκονταν ήδη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και επιδίωκαν να αυξήσουν την επιρροή τους στην περιοχή. Αυτοί οι Αμερικανοί, άτομα τα οποία ενεργούσαν ή εν μέρει ή πλήρως ανεξάρτητα από την αμερικανική κυβέρνηση, μετέφεραν ειδήσεις της Ελληνικής Επανάστασης στους Αμερικανούς. Αυτοί οι ανεπίσημοι διπλωμάτες κατηύθυναν, τόσο έμμεσα όσο και άμεσα, την πρώιμη φάση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην ανατολική Μεσόγειο – στον Λεβάντε, όπως συχνά αποκαλούνταν. Εκείνη την εποχή, ενεργούσαν έχοντας αντικρουόμενα συμφέροντα και υπονόμευαν ο ένας τους στόχους του άλλου στην περιοχή.

Ο καθορισμός της έκτασης στην οποία η αμερικανική κυβέρνηση ασκούσε ή επιθυμούσε να ασκήσει επιρροή στη Μεσόγειο τη δεκαετία του 1820 αποτελεί πολύπλοκη υπόθεση. Η ιστοριογραφία της παρουσίας των ΗΠΑ στον ευρύτερο κόσμο έχει επικεντρωθεί παραδοσιακά στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, αν και ιστορικοί της νεοσύστατης αμερικανικής δημοκρατίας αμφισβήτησαν πρόσφατα αυτό το παράδειγμα. Επειδή η αμερικανική κυβέρνηση δεν είχε επίσημη παρουσία στην

Οθωμανική Αυτοκρατορία και δεν εξέφραζε στα Βαλκάνια το ιμπεριαλιστικό ενδιαφέρον που έδειχναν μερικές ευρωπαϊκές δυνάμεις, οι ΗΠΑ τοποθετούνταν συνήθως στην περιφέρεια της εξωτερικής πολιτικής στις αρχές του 19ου αιώνα. Οι Αμερικανοί της εποχής, τόσο οι πολίτες που ζούσαν στην πατρίδα όσο και αυτοί που δρούσαν στο εξωτερικό, όχι μόνο ασκούσαν επιρροή σε έναν ευρύτερο κόσμο αλλά και εργάζονταν για να αυξήσουν την παρουσία τους στην ανατολική Μεσόγειο. Αυτή η επιρροή περιέπλεκε τις εξωτερικές και εσωτερικές σχέσεις των Ευρωπαίων, των Οθωμανών και των Αμερικανών. Η Ελληνική Φωτιά υπήρξε ένα κίνημα το οποίο επέκτεινε τα όρια της νεοσύστατης αμερικανικής δημοκρατίας μέχρι την ανατολική Μεσόγειο, ενσταλάζοντας παγκόσμια προοπτική σε μια ευρύτερη συζήτηση που αφορούσε την ελευθερία και τη μεταρρύθμιση και είχε διεθνείς όπως και εσωτερικές συνέπειες.

Ο αμερικανικός φιλελληνισμός και η κλασική παράδοση

Το φιλελληνικό κίνημα ξεκίνησε ως υπερατλαντικό φαινόμενο το οποίο έλαβε ώθηση από την ποίηση και τον ακτιβισμό του λόρδου Βύρωνα. Πριν από την Ελληνική Επανάσταση πολλοί άνθρωποι στην Ευρώπη όπως και στις ΗΠΑ υποστήριζαν την προοπτική όχι μόνο ενός ελληνικού έθνους αλλά οτιδήποτε ελληνικού, συμπεριλαμβανομένων της ελληνικής αρχιτεκτονικής, της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας και της μόδας. Οι υποστηρικτές ενός ανεξάρτητου ελληνικού έθνους ενστερνίστηκαν τον αγώνα των Ελλήνων με τέτοιο ζήλο ώστε συχνά αποκαλούνταν «φιλέλληνες» ή εραστές της Ελλάδας και του ελληνικού πολιτισμού. Εκτός από τη στήριξη ενός ελληνικού έθνους σε θεωρητικό επίπεδο, Ευρωπαίοι και Αμερικανοί έφτασαν μέχρι το σημείο να ταξιδέψουν στην Ελλάδα και να πάρουν τα όπλα κατά των Τούρκων. Ο Σάμιουελ Γκρίντλεϊ Χάου ήταν ένας από τους Αμερικανούς που εντάχθηκαν στον ελληνικό στρατό, συνδέοντας για πάντα το μετέπειτα μεταρρυθμιστικό και φιλανθρωπικό του έργο με τις προηγούμενες προσπάθειές του στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1820, φιλανθρωπικές λέσχες άρχισαν να μετατοπίζουν το ενδιαφέρον τους από τη στρατιωτική συνδρομή στη βοήθεια προς τους Έλληνες αμάχους –άντρες, γυναίκες και παιδιά– που ήταν θύματα πολέμου. Η Ελληνική Επανάσταση αποδείχτηκε μια υπόθεση που άσκησε μαζική επίδραση τόσο στους πολιτικούς όσο και στους μεταρρυθμιστικούς κύκλους.⁸

Οι Αμερικανοί νοιάστηκαν για τον ελληνικό αγώνα επειδή ένιωσαν έντονη συμπάθεια για τους Έλληνες. Οι Αμερικανοί φιλέλληνες πίστεψαν πως η Ελληνική Επανάσταση θα ήταν επιτυχής αν οι Έλληνες ακολουθούσαν το παράδειγμα των ΗΠΑ σε ό,τι αφορούσε την πορεία της επανάστασης και τον τύπο της κυβέρνησης που τελικά θα συγκροτούσαν. Τόσο οι Αμερικανοί φιλέλληνες που πήγαν στην Ελλάδα για να συνδράμουν στην πολεμική προσπάθεια όσο και εκείνοι που συνέβαλαν να οργανωθεί η βοήθεια σε τοπικό επίπεδο στις ΗΠΑ ήλπιζαν να επηρεάσουν τους Έλληνες επαναστάτες ώστε να συγκροτήσουν αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Αν και δεν ενδιαφέρονταν για την οικοδόμηση έθνους με τη σύγχρονη έννοια, φαντάζονταν όντως ότι εμπλέκονταν σε ένα πολιτικό καθήκον βοηθώντας τους Έλληνες να δημιουργήσουν ένα ελεύθερο έθνος κατ' εικόνα των ΗΠΑ. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1820 μέχρι τουλάχιστον τα τέλη της δεκαετίας του 1830, οι φιλέλληνες και οι μεταρρυθμιστές της εκπαίδευσης συνέχισαν να ενδιαφέρονται για μια ανεξάρτητη Ελλάδα μέσω της δημιουργίας νέων σχολείων και της αποστολής δασκάλων και ιεραποστόλων στην περιοχή. Ο αμερικανικός φιλελληνισμός έγινε μια πνευματική και πολιτική λεωφόρος μέσω της οποίας οι Αμερικανοί της εποχής κατάφεραν να επεκτείνουν την επιρροή τους στην ανατολική Μεσόγειο.

Οι Αμερικανοί διατύπωναν τον φιλελληνισμό τους με όρους μιας εκλαμβανόμενης πολιτισμικής, πνευματικής, θρησκευτικής ή ακόμα και φυλετικής σύνδεσης με την Ελλάδα.⁹ Επειδή φαντάζονταν τους Έλληνες λευκούς, ή τουλάχιστον τους Οθωμανούς σιδηρότερο άλλο εκτός από λευκούς, οι φιλέλληνες κατάφεραν να κινητοποιήσουν τους υποστηρικτές τους βασιζόμενοι στο ότι οι Τούρκοι είχαν ιστορικά καταπιέσει και υποδουλώσει λευκούς χριστιανούς Έλληνες.¹⁰ Για τους Αμερικανούς αυτό ήταν ιδιαίτερος οδυνηρό δεδομένου ότι συμπατριώτες τους ναύτες είχαν αιχμαλωτιστεί και φυλακιστεί κατά τη διάρκεια των Βερβερικών πολέμων. Ο ελληνικός αγώνας προσέλκυσε το ενδιαφέρον εν μέρει επειδή συμμετέχοντας στο κίνημα οι Αμερικανοί φιλέλληνες μπορούσαν να βοηθήσουν ώστε να ελευθερωθούν από τους μουσουλμάνους Τούρκους όχι μόνο οι απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων αλλά και οι σύγχρονοι χριστιανοί Έλληνες.

Πολύ πριν από την Ελληνική Επανάσταση, οι Αμερικανοί προέβαιναν σε διακρίσεις μεταξύ των φυλών, συγκαταλέγοντας τους αρχαίους Έλληνες στους λευκούς και θεωρώντας τους μέλη μιας ανώτερης καταγωγικής γραμμής, με την οποία συνδέονταν και οι λευκοί Αμερικανοί.

νοί. Ο Τόμας Τζέφερσον έκανε αυτή τη σύγκριση, για παράδειγμα, στο βιβλίο του *Notes on the State of Virginia* (*Σημειώσεις περί της Πολιτείας της Βιρτζίνια*). Στο Ερώτημα XIV ο Τζέφερσον υποστήριξε την υπεροχή της λευκής ευφυΐας έναντι της μαύρης. Σημειώνοντας ότι ρωμαϊκές οικογένειες είχαν δούλους Έλληνες διανοούμενους όπως ο Διογένης, ο Τερέντιος και ο Φαίδρος, ο Τζέφερσον παρατήρησε πως «ανήκαν όμως στη φυλή των λευκών. Δεν έχει προξενήσει λοιπόν τη διάκριση η κατάστασή τους (των μαύρων δούλων), αλλά η φύση». Ο Τζέφερσον είχε συμπεράνει από τις δικές του παρατηρήσεις και εμπειρίες ότι οι μαύροι ήταν «κατώτεροι από τους λευκούς στα χαρίσματα τόσο του σώματος όσο και του μυαλού». ¹¹

Τα ελληνικά αγάλματα της Κλασικής περιόδου συνδέονταν επίσης συχνά με την ιδανική ανθρώπινη ομορφιά και αντικατόπτριζαν τη λευκή ευφυΐα. Οι γιατροί Τζοσάια Κ. Νοτ και Τζορτζ Ρ. Γκλίντον, για παράδειγμα, δημοσίευσαν το βιβλίο *Types of Mankind* (*Τύποι του Ανθρώπινου Είδους*) το 1854, στο οποίο σύγκριναν τα χαρακτηριστικά του προσώπου και του σκελετού των Αφρικανών με τον Απόλλωνα του Μπελβεντέρε, ένα κλασικό άγαλμα για το οποίο υποστήριζαν πως αντιπροσώπευε «τον τέλειο τύπο της αντρικής ομορφιάς». ¹² Το ότι οι Έλληνες θεωρούνταν λευκοί ίσως εξηγεί γιατί οι Νότιοι μπορούσαν να αποκηρύσουν τη λεγόμενη υποδούλωση των Ελλήνων ενώ παράλληλα υποστήριζαν τη διατήρηση της δουλείας στις ΗΠΑ. Ίσως λόγω της υποτιθέμενης λευκότητας των Ελλήνων και του θαυμασμού που ένιωθαν για τον ελληνικό κλασικισμό, παρά τις συναισθηματικές εντάσεις που ξέσπασαν κατά τη διάρκεια της Κρίσης του Μισούρι, ο ελληνικός αγώνας ένωσε τουλάχιστον για λίγο τον Βορρά με τον Νότο.

Η κλασική παράδοση στην αμερικανική πολιτική και στη λαϊκή κουλτούρα είχε μια δική της μακριά ιστορία. Αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της αντίληψης του Διαφωτισμού για τα πολιτικά καθήκοντα, την αρετή και την υπεράσπιση της ελευθερίας απέναντι στην τυραννία, και επρόκειτο να παίξει σημαντικό ρόλο στην αμερικανική επαναστατική ρητορική. ¹³ Οι Αμερικανοί φαντάζονταν την κοινωνία τους ως μέρος της κληρονομιάς του αρχαίου κόσμου. Τα ιδεώδη των κλασικών συγγραφέων ασκούσαν ιδιαίτερη επιρροή στη γενιά των ιδρυτών του αμερικανικού κράτους και χρησίμευσαν σαν ακρογωνιαίος λίθος για την επαναστατική γραμματεία και αργότερα για τη θεμελίωση μιας νέας αμερικανικής κοινωνίας και κυβέρνησης.

Μετά την Αμερικανική Επανάσταση, η κλασική παράδοση διατηρήθηκε αλλά εκδημοκρατίστηκε περισσότερο. Αν και ήταν αναμενόμενο οι πολύ μορφωμένοι λόγιοι να γνωρίζουν ελληνικά και λατινικά, οι απλοί άνθρωποι επρόκειτο να μάθουν κι αυτοί για την κλασική παράδοση με άλλους τρόπους. Τόσο λατινικά όσο και αρχαία ελληνικά κείμενα ήταν διαθέσιμα σε αγγλικές μεταφράσεις, και μέχρι το 1820 υπήρχε αυξανόμενο ενδιαφέρον για την εκπαίδευση όχι μόνο των αγοριών αλλά και των κοριτσιών. Οι Αμερικανοί των αρχών του 19ου αιώνα συναντώνταν με την κλασική παράδοση σε αυτό που ήταν γνωστό ως ελληνική τεχνοτροπία, η οποία ασκούσε βαθιά επίδραση στην αμερικανική τέχνη, στην αρχιτεκτονική, στη μόδα, στη λογοτεχνία και στη διακυβέρνηση.¹⁴ Έτσι, ακόμα και οι Αμερικανοί άντρες και γυναίκες που δεν ανήκαν στην ελίτ θα συναντώνταν με την κλασική παράδοση σε τακτική βάση.

Η σχέση των ΗΠΑ με την Οθωμανική Αυτοκρατορία έπαιξε επίσης σημαντικό και πολύπλοκο ρόλο στην αμερικανική υποστήριξη προς την Ελλάδα. Για τους περισσότερους Αμερικανούς, η οθωμανική πολιτική και διακυβέρνηση ήταν συνώνυμες του δεσποτισμού και της καταπίεσης. Κατά τη διάρκεια της επικύρωσης του Αμερικανικού Συντάγματος κάποιοι αντιφεντεραλιστές υποστήριξαν ότι το Ισλάμ διαφθείρει τόσο πολύ, ώστε κανείς μουσουλμάνος που υπηρετούσε σε δημόσια υπηρεσία δε θα μπορούσε να είναι απολύτως αφοσιωμένος στην τήρηση του Συντάγματος. Με την πεποίθηση πως κάθε μουσουλμάνος δημόσιος υπάλληλος θα αποδεικνυόταν οπαδός του δεσποτισμού, αυτοί οι αντιφεντεραλιστές τάσσονταν υπέρ μιας θρησκευτικής εξέτασης για τους υποψήφιους δημοσίους υπαλλήλους, αν και τέτοια εξέταση δε συμπεριλήφθηκε ποτέ στο Σύνταγμα των ΗΠΑ.¹⁵ Οι Αμερικανοί εξέφραζαν δυσαρέσκεια για τον μουσουλμανικό κόσμο στη βάση της θρησκείας, αλλά στις αρχές του 19ου αιώνα οι Βερβερικοί πόλεμοι είχαν εντείνει τον ανταγωνισμό. Συγκρίνοντας τη δυτική κλασική τους παράδοση με τις μουσουλμανικές καταβολές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Αμερικανοί φαντάζονταν το έθνος τους ως την πιο ελεύθερη χώρα στον κόσμο και την Οθωμανική Αυτοκρατορία ως την πιο δεσποτική. Βασιζόμενοι σε πνευματικές, θρησκευτικές και φυλετικές διασυνδέσεις με τους Έλληνες, οι Αμερικανοί αφιερώθηκαν στον ελληνικό αγώνα, ελπίζοντας να αποδυναμώσουν την οθωμανική ισχύ στην ανατολική Μεσόγειο.¹⁶

Η άνοδος του αμερικανικού φιλελληνισμού κινήθηκε παράλληλα με την ενίσχυση άλλων επαναστάσεων αυτής της περιόδου. Οι Αμερικα-

νοί υποστήριξαν τη Γαλλική Επανάσταση, αλλά δε συνέβαλαν με τόσο εκτεταμένα κεφάλαια στη γαλλική ανεξαρτησία. Εντούτοις, κάποιοι Αμερικανοί είχαν υιοθετήσει γαλλικό επαναστατικό ύφος ντυσίματος, τρόπο ομιλίας και πολιτικές αξίες.¹⁷ Επειδή ήταν σύγχρονες της Ελληνικής Επανάστασης, οι επαναστάσεις στη Λατινική Αμερική, ιδίως εκείνη στη Βενεζουέλα της οποίας ηγήθηκε ο Σιμόν Μπολιβάρ, υποστηρίχτηκαν επίσης από πολλούς Αμερικανούς. Τα άρθρα των εφημερίδων κρατούσαν το κοινό ενημερωμένο σχετικά με τις εξελίξεις στη Νότια Αμερική, ενώ κάποιες ενδείξεις φανερώνουν ότι απλοί άνθρωποι υποστήριζαν εκείνες τις επαναστάσεις – για παράδειγμα, τα νοτιοαμερικανικά πατριωτικά τραγούδια ήταν δημοφιλή, και ακόμα και σε κάποια αμερικανόπουλα δόθηκε το όνομα «Σιμόν Μπολιβάρ».¹⁸ Οι Αμερικανοί έδειξαν επίσης ενδιαφέρον για τη Σερβική Επανάσταση, αν και σε μικρότερη έκταση, και εξέφρασαν την επιθυμία τους για μια σερβική χριστιανική νίκη επί των μουσουλμάνων Τούρκων.¹⁹ Η υποστήριξη των Αμερικανών σε αυτές τις επαναστάσεις πηγάζε από την πολιτική σύνδεση με τη δική τους επανάσταση, για την οποία ένιωθαν βαθιά υπερηφάνεια. Πίστευαν πως η αντιπροσωπευτική δημοκρατία αποτελούσε την καλύτερη μορφή διακυβέρνησης και πως έδινε τη μεγαλύτερη ελευθερία και τα περισσότερα δικαιώματα στους πολίτες, τουλάχιστον όπως οριζόταν η έννοια του πολίτη εκείνη την εποχή. Επιπλέον, υπήρχε γενικός εθνικός ενθουσιασμός επειδή η ιδέα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας διαδιδόταν σε ολόκληρο τον κόσμο.

Τόσο οι Βόρειοι όσο και οι Νότιοι είχαν εξιδανικεύσει την Ελλάδα και άρθρωναν λόγο για τη σχέση που θεωρούσαν ότι συνέδεε την αρχαία Ελλάδα και τις ΗΠΑ. Αυτά τα αισθήματα ήταν κυρίαρχα, παρόλο που περιφερειακές εντάσεις που σχετιζόνταν με τη δουλεία είχαν ήδη εδραιωθεί στον εθνικό διάλογο κατά τη διάρκεια της Κρίσης του Μισούρι. Ωστόσο, στο ζήτημα της υπεράσπισης των σύγχρονων Ελλήνων για την αποτίναξη της τουρκικής σκλαβιάς και καταπίεσης συμφωνούσαν τόσο οι Βόρειοι όσο και οι Νότιοι. Οι φιλέλληνες στον Νότο φαίνονταν να μην έχουν μεγάλο πρόβλημα να αποκηρύξουν τη δουλεία σε έναν ξένο τόπο ενώ την προήγαγαν εντός των δικών τους συνόρων. Για τους Νότιους δεν υπήρχε καμία αντίφαση όταν αντιμάχονταν τη δουλεία στο εξωτερικό ενώ την υποστήριζαν στην πατρίδα τους. Οι Έλληνες θεωρούνταν λευκοί και κυριαρχούσε η αντίληψη ότι αποτελούσαν θύματα καταπίεσης από μη λευκούς. Υποστηρίζοντας τους σύγχρονους Έλληνες, οι Νότιοι όχι μόνο ήλπιζαν ότι θα διορθώσουν ιστορικά λάθη,

αλλά και θα συμβάλουν στην αποκατάσταση της ανεξαρτησίας που οι Έλληνες είχαν χάσει αιώνες πριν.²⁰ Μόνο αφότου το φιλελληνικό κίνημα είχε ενώσει τους Αμερικανούς σε ολόκληρη τη χώρα σε μια αμοιβαία προσπάθεια αρωγής προς τους Έλληνες, οι οπαδοί της κατάργησης της δουλείας τόνισαν την εγγενή υποκρισία όποιων υποστηρίζουν το τέλος της δουλείας στο εξωτερικό. Στηρίζοντας την Ελληνική Επανάσταση, οι Αμερικανοί πίστευαν ότι συμμετείχαν στην υπέρτατη μάχη για την αρετή και την αλήθεια, κάτι που σήμαινε ότι έπρεπε να βοηθήσουν τους Έλληνες χριστιανούς να αποτινάξουν τον τουρκικό ζυγό και να ανακτήσουν την ανεξαρτησία που είχαν να δουν πριν από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Το υλικό των πηγών της περιόδου δείχνει ότι η Ελληνική Επανάσταση ήταν κάτι πολύ ιδιαίτερο για τους Αμερικανούς. Το ανά χείρας βιβλίο ωστόσο δεν περιέχει απλώς μια ιστορία για το εύρος της στήριξης που παρείχαν οι Αμερικανοί στους Έλληνες. Το κίνημα της υποστήριξης της ελληνικής ανεξαρτησίας παρέχει ένα μοναδικό όχημα για να διερευνήσουμε τα συμφέροντα των Αμερικανών στην Ελλάδα και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, να δούμε τους τρόπους με τους οποίους οι Αμερικανοί πίστευαν ότι παραχωρώντας αμερικανική ταυτότητα στους Έλληνες θα τους βοηθούσαν να εξασφαλίσουν την ανεξαρτησία, καθώς και να εξετάσουμε πώς αυτές οι προσπάθειες επηρέασαν τα μεταρρυθμιστικά κινήματα του 19ου αιώνα στις ΗΠΑ. Η αμερικανική υποστήριξη στην Ελληνική Επανάσταση είχε κοινωνικές επιπτώσεις και πολιτικά νοήματα στις ΗΠΑ και δεν ήταν απλώς ένα νοσταλγικό όνειρο ή μια ρομαντική πολυτέλεια. Αντίθετα, ο Πόλεμος της Ελληνικής Ανεξαρτησίας βοήθησε τους Αμερικανούς να αυτοπροσδιοριστούν ως λαός και να ερμηνεύσουν την κληρονομιά της Αμερικανικής Επανάστασης σε μια διεθνή σκηνή.

Μεταρρυθμιστές και έμποροι

Οι φιλέλληνες ένωσαν τις προσπάθειές τους με ομάδες φιланθρώπων και ιεραποστόλων, και από κοινού προήγαγαν τον ανθρωπισμό, την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και το κήρυγμα του Ευαγγελίου. Η λύτρωση των Ελλήνων προσέλαβε από διάφορες φιλελληνικές οργανώσεις ένα «κοσμικό ιεραποστολικό πνεύμα», το οποίο επιχείρησε να διαδώσει την αμερικανική αντίληψη περί ελευθερίας και χριστιανισμού σε όλα

τα μέρη του κόσμου.²¹ Ασκώντας έλξη σε διάφορες ομάδες κοινωνικής μεταρρύθμισης, ο ελληνικός αγώνας απέκτησε ευρύτατη υποστήριξη ακόμα και μετά το πέρας της Ελληνικής Επανάστασης. Ο κλασικιστής Έντουαρντ Έβερρετ και ο φιλόσοφος Μάθιου Κάρι, οι οποίοι βοήθησαν στην προώθηση του ελληνικού αγώνα στους φιλέλληνες και στους κοινωνικούς μεταρρυθμιστές, ηγήθηκαν τοπικών και εθνικών προσπαθειών για την ενίσχυση των Ελλήνων.

Τα αποτελέσματα της Ελληνικής Επανάστασης είχαν εσωτερικό καθώς και διεθνή αντίκτυπο. Η αμερικανική υποστήριξη στην Ελληνική Επανάσταση, εκτός του ότι ενέπνευσε ένα λαϊκό κίνημα, επηρέασε και τα κινήματα κοινωνικής μεταρρύθμισης της Αμερικής πριν από τον Εμφύλιο πόλεμο. Ένας προφανής λόγος για να ενδιαφερθούν οι χριστιανικές οργανώσεις για την περιοχή αποτελούσε το γεγονός ότι οι Έλληνες ήταν χριστιανοί και οι Τούρκοι μουσουλμάνοι. Επικαλούμενοι τις αντιλήψεις περί μουσουλμανικής τυραννίας επί των Ελλήνων, οι Αμερικανοί ιεραπόστολοι, υπό την ηγεσία του Αμερικανικού Συμβουλίου Επιτρόπων για Ιεραποστολές Εξωτερικού (ABC FM), άρχισαν να κηρύττουν το Ευαγγέλιο στην Ελλάδα και τις γύρω περιοχές, διαδίδοντας προτεσταντικές πεποιθήσεις και εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Καθώς η υποστήριξη του ελληνικού αγώνα έφτασε στο αποκορύφωμά της στα τέλη της δεκαετίας του 1820, τα κινήματα κατάργησης της δουλείας και υπεράσπισης των δικαιωμάτων των γυναικών άρχισαν κι αυτά να κερδίζουν έδαφος. Η δημοφιλία του ελληνικού αγώνα καθώς και η ρητορική που χρησιμοποιούσαν οι φιλέλληνες για να καταδικάσουν την τουρκική καταπίεση εις βάρος των Ελλήνων βοήθησαν να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον γι' αυτές τις μεταρρυθμίσεις.

Μεταρρυθμιστές που είχαν υποστηρίξει τον ελληνικό αγώνα άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι η φιλελληνική γλώσσα θα μπορούσε δυνητικά να φανεί χρήσιμη για να προσελκύσει το ενδιαφέρον στην εσωτερική μεταρρύθμιση. Πώς ήταν δυνατόν οι Αμερικανοί, ως υπέρμαχοι της ελευθερίας στον κόσμο, να υποστηρίζουν την απελευθέρωση των Ελλήνων όταν η δουλεία εξακολουθούσε να υπάρχει στις ΗΠΑ; Η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού αύξησε τη λαϊκή επιρροή της μεταρρυθμιστικής ρητορικής και προσέδωσε πρόσθετη ορμή σε αυτά τα κινήματα. Επιπλέον, η αυξημένη συμμετοχή σε τοπικές οργανώσεις υπέρ των Ελλήνων μεταφραζόταν εύκολα σε συμμετοχή και σε άλλες ομάδες κοινωνικής μεταρρύθμισης. Τελικά, το αμερικανικό λαϊκό ενδιαφέρον για τον Πόλεμο της Ελληνικής Ανεξαρτησίας εξελίχθηκε σε

κάτι περισσότερο από ένα απλό, εφήμερο κίνημα. Στο τέλος της δεκαετίας του 1820, ο φιλελληνισμός είχε καταστεί πρακτικό σχολείο πολιτικής δράσης, παίζοντας ρόλο στην άνοδο του κινήματος για την κατάργηση της δουλείας και υποστηρίζοντας την εκπαίδευση των γυναικών και τα δικαιώματά τους.

Η συμμετοχή των γυναικών στην Ελληνική Επανάσταση παρέχει μια εικόνα για την εξέλιξη των κινήματων κοινωνικής μεταρρύθμισης πριν από τον Εμφύλιο Πόλεμο. Οι ιστορικοί έχουν ασχοληθεί με τους λόγους για τους οποίους οι γυναίκες αναμείχθηκαν στον ακτιβισμό για την κατάργηση της δουλείας και για τα δικαιώματά τους, αλλά ελάχιστοι έχουν εξετάσει τη γυναικεία συμμετοχή στην ελληνική πολεμική προσπάθεια και τη σχέση της με αυτές τις όψιμες μεταρρυθμιστικές δραστηριότητες. Οι γυναίκες που εντάχθηκαν σε φιλανθρωπικές οργανώσεις, σε ομάδες παροχής βοήθειας, στον αγώνα κατάργησης της δουλείας και στις οργανώσεις διεκδίκησης των δικαιωμάτων των γυναικών υποστήριζαν πως η συμμετοχή σε τέτοιες δραστηριότητες δεν αποτελούσε παρέμβαση στον αντρικό κόσμο της πολιτικής· ήταν απλώς μια προέκταση του θηλυκού ρόλου τους στη διατήρηση της ηθικής ακεραιότητας και αρετής των οικογενειών και των κοινοτήτων τους.²² Όπως και πολλοί άντρες, οι γυναίκες έβλεπαν με συμπάθεια τον ελληνικό αγώνα, ιδίως αφότου το επίκεντρο μετατοπίστηκε από τη συνδρομή προς τον στρατό στη βοήθεια προς τους αμάχους και στην εκπαιδευτική κοινωνική δραστηριότητα. Ωστόσο, περισσότερο από άλλες εσωτερικές μεταρρυθμιστικές δραστηριότητες, η Ελληνική Επανάσταση έγινε ένας τρόπος με τον οποίο η γυναικεία κοινωνική μεταρρύθμιση μπορούσε να επεκταθεί στο εξωτερικό. Μέσω της ανάμειξής τους στον ελληνικό αγώνα, οι γυναίκες ολοένα και περισσότερο αναγνώριζαν τα ελαττώματα της δικής τους χώρας, ιδίως σε ό,τι αφορούσε τη μοίρα των σκλαβωμένων ανθρώπων και την καταπίεση του δικού τους φύλου.²³

Οι Αμερικανοί μεταρρυθμιστές στην ανατολική Μεσόγειο προξένησαν περιπλοκές στα συμφέροντα άλλης μιας ομάδας που ήταν παρούσα στην περιοχή. Οι Αμερικανοί έμποροι, αντί να συμβάλουν στην εξέγερση κατά των Οθωμανών, ευνοούσαν τη σύναψη συνθήκης ναυσιπλοΐας με την Υψηλή Πύλη. Μέχρι το 1832, οι ΗΠΑ δεν είχαν καμία επίσημη εμπορική συμμαχία με την Υψηλή Πύλη. Πριν από την πρώτη εμπορική συνθήκη ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι Αμερικανοί έμποροι ενεργούσαν συχνά ως διπλωμάτες σε ανεπίση-

μους ρόλους. Ωστόσο, οι Οθωμανοί αξιωματούχοι συχνά ευνοούσαν τα διπλωματικά και εμπορικά συμφέροντα των Ευρωπαίων διπλωματών, που ήταν παρόντες στην περιοχή με επίσημη ιδιότητα, εις βάρος εκείνων των ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, οι Αμερικανοί έμποροι έπρεπε να καλλιεργήσουν ανεπίσημες συμμαχίες με ευρωπαϊκές δυνάμεις, ιδίως με τη Μεγάλη Βρετανία, προκειμένου να κερδίσουν τα προς το ζην. Ο Ντέιβιντ Όφλι, ένας από τους πρώτους επιτυχημένους Αμερικανούς εμπόρους στον Λεβάντε, ενεργούσε ουσιαστικά με αυτή την ιδιότητα για να προστατέψει τα εμπορικά του συμφέροντα. Ο Όφλι και άλλοι Αμερικανοί έμποροι επιδίωξαν να κλείσουν εμπορικές συμφωνίες δίχως την επίσημη συγκατάθεση των ΗΠΑ, ενεργώντας ουσιαστικά ως ανεπίσημοι διπλωμάτες. Κατά συνέπεια, αυτοί οι έμποροι βοήθησαν να χαρραχτούν τα πρώτα διπλωματικά και εμπορικά μονοπάτια για λογαριασμό των ΗΠΑ στην περιοχή.

Οι Αμερικανοί έμποροι έβλεπαν, φυσικά, τόσο τις εμπορικές συναλλαγές όσο και τη διπλωματία μέσα από δημοκρατική οπτική. Επιδίωκαν το εμπόριο με άλλες χώρες «επί ίσοις όροις».²⁴ Επιπρόσθετα, οι Αμερικανοί έμποροι δε θεωρούσαν ότι ασκούσαν το ίδιο είδος εξωτερικής πολιτικής με τους Ευρωπαίους συναδέλφους τους. Αφοσιωμένοι στο εμπόριο και στη ναυσιπλοΐα στην ανατολική Μεσόγειο αντί της οικοδόμησης μιας αυτοκρατορίας, οι Αμερικανοί έμποροι πάλευαν εναντίον των άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων που είχαν ήδη συνάψει συνθήκες με την Υψηλή Πύλη.²⁵ Αυτό ενίσχυσε την επιθυμία τους να κάνουν δουλειές βασιζόμενοι στη διπλωματία και όχι στην καταβολή φόρων. Ωστόσο, η προσπάθεια να πετύχουν αυτόν τον σκοπό και να διαπραγματευτούν μια συνθήκη με τους Οθωμανούς αξιωματούχους αποδείχτηκε δύσκολο εγχείρημα, λόγω του πασιφανούς λαϊκού αισθήματος υπέρ της ελληνικής ανεξαρτησίας.

Αν και οι ΗΠΑ δεν είχαν συνάψει συνθήκη με τους Οθωμανούς, είχαν εντούτοις στρατιωτική παρουσία στη Μεσόγειο. Ο σκοπός της αμερικανικής Μοίρας της Μεσογείου ήταν να προστατέψει τους Αμερικανούς εμπόρους και τα εμπορικά συμφέροντα από ξένες δυνάμεις και περιπλανώμενους πειρατές.²⁶ Επιπρόσθετα, η Μοίρα της Μεσογείου αποβίβαζε στις ακτές της Ελλάδας μέλη του φιλελληνικού κινήματος. Καθ' όλη τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, η Μοίρα είχε ρόλο μεσάζοντα ανάμεσα στην αμερικανική κυβέρνηση, τους εμπόρους και τους φιλέλληνες. Επειδή εμπλεκόταν άμεσα στις διαπραγματεύσεις για συνθήκη, η σύνδεσή της με τους Αμερικανούς φιλέλληνες περιέπλεξε

το έργο της επίσημης κυβέρνησης και έθεσε σε κίνδυνο τα συμφέροντα των Αμερικανών εμπόρων.

Ο συναισθηματικός δεσμός με την αρχαία Ελλάδα και η επιθυμία συνεργασίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία έπαιξαν διπλό ρόλο στη διαδικασία ανάδυσης της Ελληνικής Φωτιάς. Ο λαϊκός ενθουσιασμός για την Ελλάδα οδήγησε Αμερικανούς πολίτες καθώς και εκλεγμένους αξιωματούχους όχι μόνο να εκφράζονται ενθουσιωδώς υπέρ του ελληνικού αγώνα αλλά να στέλνουν και σεβαστές ποσότητες υλικής βοήθειας στον δοκιμαζόμενο λαό της χώρας. Τα νερά ωστόσο θόλωνε η επιθυμία της αμερικανικής κυβέρνησης να διατηρήσει επίσημη ουδετερότητα στη σύγκρουση. Ιδίως οι έμποροι πίεζαν την αμερικανική κυβέρνηση να επιδιώξει τη σύναψη εμπορικών δεσμών με τους Οθωμανούς. Παρ' όλα αυτά οι συνεχιζόμενες εκκλήσεις για αμερικανική επέμβαση στον πόλεμο περιέπλεκαν τον διπλωματικό στόχο της σύναψης εμπορικής συνθήκης κι έτσι προκαλούσαν συνεχή ένταση ανάμεσα στην επίσημη πολιτική της κυβέρνησης και στο λαϊκό πολιτικό αίσθημα.

Επεκτείνοντας τα σύνορα της πρώιμης αμερικανικής δημοκρατίας

Εμπνεόμενη από την «παγκόσμια στροφή» της Ρόουζμαρι Ζαγκάρι, τοποθετώ την πρώιμη αμερικανική υποστήριξη του Πολέμου της Ελληνικής Ανεξαρτησίας εντός ενός παγκόσμιου πλαισίου.²⁷ Οι ιστορικοί της πρώιμης αμερικανικής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας έχουν επιδιώξει πρόσφατα να επεκτείνουν τις μελέτες τους πέρα από τα σύνορα των ΗΠΑ, ώστε να συμπεριλάβουν πολύ ευρύτερα πλαίσια αναφοράς. Δίνουν έμφαση στο ότι οι ΗΠΑ δεν αναπτύχθηκαν ξεκομμένες από το περιβάλλον. Η χώρα άσκησε και υπέστη επιρροή από άλλους λαούς και μέρη του κόσμου. Άνθρωποι, αγαθά και ιδέες κυκλοφορούσαν σε όλο τον πλανήτη. Οι Αμερικανοί φαντάζονταν ότι η κοινωνία τους αποτελούσε μέρος μιας παγκόσμιας όσο και αρχαίας παράδοσης.²⁸ Παρ' όλα αυτά, θεωρούσαν τους εαυτούς τους μοναδικούς σε σύγκριση με άλλες παγκόσμιες δυνάμεις και επιχειρήσαν να προβάλουν και να προστατέψουν αυτή την ταυτότητα στον κόσμο. Η Ελληνική Φωτιά υπήρξε ένα κίνημα που βοήθησε τους Αμερικανούς να επεκτείνουν τις ιδέες τους στην ανατολική Μεσόγειο, αλλά οι προσπάθειές τους συνέβαλαν επί-

σης ακούσια να καθοριστούν οι Αμερικανοί και τα ελαττώματά τους την περίοδο πριν από τον Εμφύλιο Πόλεμο.

Το ανά χείρας βιβλίο αποβλέπει να ενταχθεί σε έναν αυξανόμενο κορμό επιστημονικής έρευνας η οποία διατείνεται πως οι αμερικανικές εξωτερικές σχέσεις με τον ευρύτερο κόσμο ξεκίνησαν πολύ νωρίτερα από ό,τι ισχυρίζονται παραδοσιακά οι ιστορικοί. Το έργο *Οριενταλισμός* του Έντουαρντ Σαϊντ, για παράδειγμα, υποστήριξε ότι η αμερικανική αλληλεπίδραση με την Ανατολή έγινε σημαντική μόνο αφού οι ΗΠΑ αναδείχτηκαν σε παγκόσμια δύναμη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.²⁹ Στους κύκλους των Αμερικανών ιστορικών οι ΗΠΑ παραδοσιακά φέρονται να ανέπτυξαν εξωτερικές σχέσεις στα τέλη του 19ου αιώνα.

Κάποιοι ιστορικοί έχουν ερευνήσει τον τρόπο που αντιλαμβάνονταν οι Αμερικανοί τον απομακρυσμένο μουσουλμανικό κόσμο, ιδίως μέσα από την οπτική των Βερβερικών πολέμων. Σε μια στιγμή που οι Αμερικανοί σχεδίαζαν να χαράξουν τη δική τους πορεία στον ατλαντικό κόσμο και πέρα από αυτόν, ναυτικοί και έμποροι βρέθηκαν αντιμέτωποι με συρράξεις στους εμπορικούς δρόμους. Πολλοί Αμερικανοί ναυτικοί συνελήφθησαν από Βερβέρους πειρατές και κρατήθηκαν αιχμάλωτοι για λύτρα. Μέσα από αυτή τη σύγκρουση και χάρη στη λογοτεχνία που αναπτύχθηκε σχετικά με αυτό το αντικείμενο, πολλοί Αμερικανοί γνώρισαν την Ανατολή και, ιδίως, την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι μελέτες των ιστορικών επιχειρούν να επεκτείνουν τα παραδοσιακά όρια των ΗΠΑ και υποστηρίζουν πως η ναυτική επαφή όχι μόνο βοηθά να τοποθετηθεί σε εννοιολογικό πλαίσιο ο τρόπος που οι Αμερικανοί έβλεπαν τον ευρύτερο κόσμο αλλά παρέχει και έναν άλλο τρόπο σκέψης αναφορικά με την αμερικανική επιρροή στην ανατολική Μεσόγειο.³⁰

Ο ορισμός της φύσης της αμερικανικής παρουσίας και των συμφερόντων στην ανατολική Μεσόγειο αποτελεί πρόκληση. Οι Αμερικανοί δεν επιδίωκαν να οικοδομήσουν μια αυτοκρατορία στη Βαλκανική χερσόνησο με την παραδοσιακή έννοια, όπως έκαναν άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις εκείνη την εποχή. Ωστόσο, η Οθωμανική Αυτοκρατορία τούς έλκυε λόγω του εμπορίου και των πιθανών μεταρρυθμίσεων, ενώ επιθυμούσαν να διαδώσουν στην περιοχή την αμερικανική αντίληψη γι' αυτά τα ζητήματα.

Η ιστορικός Νάνσι Σουμπίκερ έχει παρατηρήσει ότι «δεν υπάρχει εύχρηστη περιγραφική λέξη» για τους Αμερικανούς που βρίσκονταν

στο εξωτερικό και για τις προσπάθειές τους να επεκτείνουν την παγκόσμια παρουσία των ΗΠΑ στις αρχές του 19ου αιώνα.³¹ Οι έμποροι θεωρούσαν τους εαυτούς τους Αμερικανούς του εξωτερικού που απλώς δραστηριοποιούνταν σε μια ξένη γη ενώ παράλληλα επιχειρούσαν να ελιχθούν μέσα από τοπικούς και διεθνείς εμπορικούς νόμους και έθιμα και, κατά περιόδους, να τα επηρεάσουν. Οι μεταρρυθμιστές και οι ιεραπόστολοι εργάζονταν κι αυτοί για να επιφέρουν την αλλαγή ενώ ενεργούσαν υπό ξένη νομοθεσία. Οι Αμερικανοί του εξωτερικού προσπαθούσαν να πείσουν τους λαούς αυτών των ξένων τόπων να υιοθετήσουν αμερικανικές ιδέες αναφορικά με το εμπόριο και τις μεταρρυθμίσεις. Αν και δεν μπορεί να λεχθεί πως αυτοί οι Αμερικανοί ήταν ιμπεριαλιστές με την παραδοσιακή έννοια, επιχειρούσαν ωστόσο να οικοδομήσουν μια αυτοκρατορία αμερικανικών ιδεών, όπου το ελεύθερο εμπόριο, η αντιπροσωπευτική δημοκρατία και η προτεσταντική μεταρρύθμιση θα είχαν διαμορφωτική επίδραση σε ξένους λαούς.

Σε αυτό το βιβλίο καταπιάνομαι με τον ρόλο των Αμερικανών ιεραποστόλων και εμπόρων οι οποίοι επιδίωξαν να αφήσουν το στίγμα τους στους λαούς της ανατολικής Μεσογείου. Οι ιστορικοί πρόσφατα ασχολήθηκαν με το αντικείμενο των Αμερικανών ιεραποστόλων και διπλωματών, τοποθετώντας σε εννοιολογικό πλαίσιο τα συμφέροντα αυτών των ομάδων στην Ανατολή και ιδίως στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Κάποιες από αυτές τις μελέτες πραγματεύονται την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης και τις αντιλήψεις των Αμερικανών εκείνης της περιόδου τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους Οθωμανούς Τούρκους. Το αμερικανικό φιλελληνικό κίνημα παρέχει μια οπτική μέσα από την οποία μπορούμε να δούμε τις πρώιμες αμερικανικές αντιλήψεις περί Ανατολής, αλλά το βιβλίο ανασυγκροτεί και την επιρροή που είχε αυτή η επαφή στην εξέλιξη της αμερικανικής ταυτότητας, της πολιτικής και της μεταρρύθμισης στις ΗΠΑ.³²

Τοποθετώντας το αμερικανικό φιλελληνικό κίνημα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο, ενσωματώνω το οθωμανικό και το ευρωπαϊκό ιστορικό πλαίσιο. Πρέπει να ληφθούν υπόψη οι περίπλοκες πολιτικές περιστάσεις των ευρωπαϊκών και οθωμανικών σχέσεων στις αρχές του 19ου αιώνα, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τι αντιμετώπιζαν οι Αμερικανοί καθώς προσπαθούσαν να εγκαθιδρύσουν την παρουσία τους στην περιοχή. Οι Αμερικανοί έμποροι, φιλέλληνες και ιεραπόστολοι είχαν όλοι κατά νου τα δικά τους συμφέροντα και τους δικούς τους στόχους όταν ταξίδευαν στις οθωμανικές ακτές. Αυτοί οι στόχοι ωστό-

σο μπορούσαν εύκολα να ματαιωθούν αν έρχονταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα ισχυρότερων ευρωπαϊκών παικτών ή με τα πολιτικά και εμπορικά συμφέροντα της ίδιας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η ευρωπαϊκή όπως και η οθωμανική οπτική αποτελούν συνεπώς μια σημαντική πτυχή αυτής της μελέτης.

Αν και το βιβλίο αυτό αφορά την αμερικανική ανάμειξη στην Ελληνική Επανάσταση και στα επακόλουθά της, δε φιλοδοξεί να προσφέρει νέο υλικό για την ίδια την Ελληνική Επανάσταση. Έχω ενσωματώσει το ευρωπαϊκό και οθωμανικό ιστορικό πλαίσιο, ώστε να απεικονίσω καλύτερα τον κόσμο στον οποίο ανήκαν οι Αμερικανοί της εποχής. Το ιστορικό πλαίσιο της σύγχρονης Ελλάδας και της Τουρκίας είναι πολύπλοκο και παραδοσιακά παρατηρούνται διαφωνίες, ιδίως στο ζήτημα του Πολέμου της Ελληνικής Ανεξαρτησίας. Η γλώσσα αποτελεί επίσης μια πρόκληση για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι Έλληνες επαναστάτες αυτοπροσδιορίζονταν, πώς ήθελαν να τους βλέπουν οι φιλέλληνες και πώς οι Οθωμανοί αξιωματούχοι τούς κατηγοριοποιούσαν κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Σύγχρονοι μελετητές της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αντιμετώπισαν αυτές τις προκλήσεις και έγραψαν πολυάριθμες μελέτες για την Ελληνική Επανάσταση και την οθωμανική αντίδραση σε αυτήν. Για να αντιπαραβάλω την αμερικανική σκοπιά με την ελληνική και την οθωμανική, έχω αντλήσει στοιχεία από αυτές τις δευτερογενείς ακαδημαϊκές μελέτες.³³

Η τοποθέτηση των αμερικανικών ιδεών και πρακτικών σε παγκόσμιο πλαίσιο παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για τα εσωτερικά ζητήματα. Η υπερεθνική φύση του φιλελληνικού κινήματος προσφέρει πρόσθετη κατανόηση. Η αμερικανική στάση απέναντι στην ανθεκτικότητα της κλασικής παράδοσης και οι αντιλήψεις για τον μουσουλμανικό κόσμο είχαν ευδιάκριτη επιρροή στη μεταρρυθμιστική δράση που βασιζόταν στις κοινότητες, στην ανάμειξη των γυναικών στα κοινωνικά μεταρρυθμιστικά κινήματα και στην αυξανόμενη επίγνωση της αδικίας της δουλείας και της καταπίεσης των γυναικών στις ΗΠΑ και στο εξωτερικό. Κατά ειρωνικό τρόπο, η αναγνώριση της αδικίας της τουρκικής δουλείας και της υποταγής των γυναικών κατέστησε ευκολότερο για κάποιους Αμερικανούς να αντιληφθούν την ύπαρξη παρόμοιων αδικιών στη δική τους χώρα.

Οργάνωση

Στα κεφάλαια που ακολουθούν, ιχνηλατώ τις απαρχές της υποστήριξης της Ελλάδας από τους Αμερικανούς, τη δυσπιστία τους για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, την επιρροή αυτής της δυναμικής στην πρώιμη αμερικανική ταυτότητα και μεταρρύθμιση, καθώς και πώς αυτές οι έννοιες εξελίχθηκαν την εποχή πριν από τον Εμφύλιο πόλεμο. Τα κεφάλαια είναι οργανωμένα χρονολογικά καθώς και θεματικά, σκιαγραφώντας τη σύρραξη εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τις οθωμανικές αλληλεπιδράσεις με τους Ευρωπαίους και τον τρόπο που οι Αμερικανοί επιχείρησαν να ενταχθούν σε αυτή την ήδη πολύπλοκη σκηνή. Αμερικανοί, Ευρωπαίοι και Οθωμανοί χαρακτήρες παίζουν σημαντικούς ρόλους σε ολόκληρο το βιβλίο. Παρουσιάζω την επιρροή του αμερικανικού φιλελληνικού κινήματος σε εθνικό επίπεδο και λαμβάνω επίσης υπόψη μεμονωμένες περιοχές. Αν και η συμβολή ηγετών εθνικής εμβέλειας ήταν προφανώς σημαντική, το κίνημα υπήρξε επιτυχημένο επειδή συντηρήθηκε στο τοπικό επίπεδο. Όπου είναι δυνατόν, έχω προσπαθήσει να δώσω φωνή στον απλό κόσμο που πρόσφερε χρήματα, εφόδια και χρόνο στον ελληνικό αγώνα. Οι εφημερίδες, τα αρχεία και οι αποδείξεις των επιτροπών, καθώς και η φιλελληνική γραμματεία έχουν παράσχει τις πρωταρχικές βάσεις για να συντεθούν αυτές οι ιστορίες. Η αφήγηση της προέλευσης και της επέκτασης της Ελληνικής Φωτιάς περιγράφει ένα διεθνές γεγονός που βοήθησε τους Αμερικανούς να διακηρύξουν στον υπόλοιπο κόσμο τις διαφορετικές αντιλήψεις τους για το ποιοι ήταν. Το κίνημα δεν ήταν στατικό ωστόσο, αλλά μάλλον εξελίχθηκε και ωρίμασε με τον χρόνο.

Το Κεφάλαιο 1 παρέχει το πλαίσιο για τα χρόνια που οδήγησαν στον Πόλεμο της Ελληνικής Ανεξαρτησίας. Σκιαγραφεί πώς οι Αμερικανοί γνώρισαν την Ελλάδα και την Οθωμανική Αυτοκρατορία μέσα από δημοφιλείς ευρωπαϊκές και αμερικανικές λογοτεχνικές πηγές της εποχής. Το κεφάλαιο απεικονίζει επίσης πώς η Ελληνική Επανάσταση έφερε κοντά ποικίλες ομάδες ανθρώπων με πολύ διαφορετικά συμφέροντα. Η αμερικανική ανάμειξη στο εμπόριο και στο φιλανθρωπικό κίνημα σε παγκόσμια κλίμακα συντελείται μέσω ανεπίσημων διπλωματών όπως ο Έντουαρντ Έβερετ, ο Ντέιβιντ Όφλι, ο Τζορτζ Μπεθούν Ίνγκλις, ο Λιβιά Πάρσονς και ο Πλίνι Φισκ. Πραγματεύομαι το ζήτημα των συμφερόντων τους στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τεκμηριώνω τη μεταγενέστερη αντίδραση των Αμερικανών στον Πόλεμο της

Ελληνικής Ανεξαρτησίας. Παρουσιάζονται επίσης τόσο οι ελληνικές όσο και οι οθωμανικές απόψεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των μελών της Φιλικής Εταιρείας και των μελών της οθωμανικής κυβέρνησης. Η σύγκρουση που υπήρχε ήδη εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε συνδυασμό με τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στο ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης και επηρέασαν τον τρόπο με τον οποίο η αμερικανική κοινή γνώμη αντιλαμβάνονταν τον πόλεμο.

Το Κεφάλαιο 2 περιγράφει πώς οι Αμερικανοί ενστερνίστηκαν τον ευρωπαϊκό φιλελληνισμό και πώς αυτός αρχικά εξελίχθηκε σε κίνημα εντός των ΗΠΑ. Ο φιλελληνισμός του λόρδου Βύρωνα και ιδίως η ακόλουθη δέσμευσή του να πολεμήσει για την Ελλάδα ενεργοποίησαν το ενδιαφέρον για τον ελληνικό αγώνα και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Το Κεφάλαιο 3 διερευνά την εξέλιξη του αμερικανικού φιλελληνικού κινήματος και πώς διαχωρίστηκε από το ευρωπαϊκό κίνημα. Μια σημαντική πλευρά αυτής της μετάβασης αφορά τον τρόπο που το αμερικανικό φιλελληνικό κίνημα έγινε προέκταση του φιλανθρωπικού κινήματος που επιδίωκε να υποστηρίξει τα γυναικόπαιδα αντί για τους Έλληνες στρατιώτες. Το κεφάλαιο σκιαγραφεί τη λαϊκή υποστήριξη του ελληνικού αγώνα και απεικονίζει πώς αυτή η προσπάθεια κατέστη περισσότερο συμπαγής χάρη στον ακτιβισμό του λόρδου Βύρωνα και την έλλειψη επίσημης υποστήριξης από την αμερικανική κυβέρνηση.

Το Κεφάλαιο 4 εξετάζει την εσωτερική διαμάχη που ανέκυψε λόγω της λαϊκής υποστήριξης του ελληνικού αγώνα. Το 1815, αφότου έληξαν ο Πόλεμος του 1812 και οι Βερβερικοί πόλεμοι, οι Αμερικανοί έμποροι ήλπιζαν ότι θα είχαν επιτέλους τη δυνατότητα να εργαστούν ελεύθερα στο εξωτερικό. Το εμπόριο με την Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν ιδιαίτερα ελκυστικό. Ωστόσο, η ευρεία υποστήριξη της ελληνικής ανεξαρτησίας στις ΗΠΑ προκάλεσε έντονες διενέξεις. Στο πλευρό των φιλελλήνων τάχθηκαν οι ιεραπόστολοι και οι εκπαιδευτικοί μεταρρυθμιστές, με όλους τους να προσβλέπουν στη διαμόρφωση των θεμελίων ενός νέου ελληνικού έθνους-κράτους. Με την αμερικανική κυβέρνηση να στέλνει ένα μήνυμα προς τους Οθωμανούς και τις ενέργειες της αμερικανικής κοινής γνώμης να στέλνουν ένα άλλο, τα συμφέροντα όλων των πλευρών αμφισβητήθηκαν.

Με μια αναφορά στο αριστούργημα του Αμερικανού γλύπτη Χάιραμ Πάουερς, την *Ελληνίδα Σκλάβο*, ξεκινά το Κεφάλαιο 5, το οποίο πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο η λαϊκή υποστήριξη των Ελλή-

νων άλλαξε την πολιτική ρητορική στην Αμερική, ιδίως στους κύκλους που τάσσονταν κατά της δουλείας και υπέρ των δικαιωμάτων των γυναικών. Παρόλο που οι Αμερικανοί χαρακτήριζαν την οθωμανική δουλεία σημάδι δεσποτισμού, πριν από το 1821 ελάχιστοι Αμερικανοί συνέδεαν την οθωμανική σκλαβιά με την αμερικανική. Η δουλεία που επιβλήθηκε στους Αμερικανούς που αιχμαλωτίστηκαν από τα βορειοαφρικανικά κράτη, τα οποία συνδέονταν με χαλαρό δεσμό με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, κυριάρχησε στον αντιοθωμανικό διάλογο καθ' όλη τη διάρκεια των Βερβερικών πολέμων και αποτέλεσε έναν σημαντικό τρόπο για να αποδεχτεί η αμερικανική κοινή γνώμη ότι οι Τούρκοι ήταν τυραννικοί και δεσποτικοί. Ωστόσο, προς τη λήξη της Ελληνικής Επανάστασης, οι οπαδοί της κατάργησης της δουλείας άρχισαν να μελετούν τη φιλελληνική ρητορική, καλώντας το αμερικανικό κοινό της εποχής πριν από τον Εμφύλιο πόλεμο να πράξει το ίδιο. Πολλοί Αμερικανοί συνειδητοποίησαν την αντίφαση που υπήρχε ανάμεσα στην υποστήριξη μιας μεταρρύθμισης στην άλλη πλευρά του κόσμου την ίδια ώρα που παρόμοια προβλήματα υπήρχαν στη χώρα τους, ιδίως όσον αφορά τα ζητήματα της δουλείας και των δικαιωμάτων των γυναικών.

* * *

Εντάσσοντας τη λαϊκή αμερικανική υποστήριξη του Πολέμου της Ελληνικής Ανεξαρτησίας σε παγκόσμιο πλαίσιο, είναι δυνατόν να δούμε πολλά εσωτερικά ζητήματα υπό νέα οπτική γωνία. Ό,τι γνώριζαν οι Αμερικανοί για την Οθωμανική Αυτοκρατορία γινόταν αντιληπτό μέσα από τα υπάρχοντα στερεότυπα. Είχαν επίσης ισχυρές απόψεις για τη θέση της χώρας τους στον κόσμο συγκριτικά με άλλες χώρες. Η εξοικείωση με τους κλασικούς συγγραφείς παρείχε στους Αμερικανούς μια δυνατή έμφυτη σύνδεση με την Ελλάδα. Ενώ ο ελληνικός αγώνας δεν ξεκίνησε ως προσπάθεια να προβληματιστούν για τις αδυναμίες της αμερικανικής κοινωνίας, καθώς περνούσε ο καιρός, οι μεταρρυθμιστές της εποχής πριν από τον Εμφύλιο πόλεμο άρχισαν να χρησιμοποιούν αυτά τα επιχειρήματα για να προκαλέσουν μια πλήρη ανατροπή στα εγχώρια ζητήματα. Ο αμερικανικός διάλογος για την Ελληνική Επανάσταση ήταν κάτι περισσότερο από μια απλή διαφωνία για ό,τι συνέβαινε στην άλλη πλευρά του κόσμου, καθώς επηρέασε την άποψη των Αμερικανών για τους εαυτούς τους. Εξετάζοντας την αμερικανική υποστήριξη προς τον πόλεμο υπό αυτό το πρίσμα, ο Φράνκλιν Μπέντζαμιν

Η Ελληνική Επανάσταση είχε ιδιαίτερη σημασία για τους Αμερικανούς. Οι αμερικανικές εφημερίδες της εποχής ονόμασαν το ξέσπασμα συμπάθειας και υποστήριξης προς τους Έλληνες «Ελληνική Φωτιά», κάνοντας έναν παραλληλισμό με το βυζαντινό υγρό πυρ. Αν και η σύσταση του υγρού πυρός έχει χαθεί στο διάβα της Ιστορίας, η αμερικανική «Ελληνική Φωτιά» αποτελούνταν από ενθουσιασμό για τον ελληνικό αγώνα, τον οποίο ενέπνεε η πεποίθηση πως τα δημοκρατικά ιδεώδη συνέδεαν τους Αμερικανούς με το αρχαίο ελληνικό παρελθόν.

Το παρόν βιβλίο, ωστόσο, δεν περιέχει απλώς μια ιστορία για το εύρος της στήριξης που παρείχαν οι Αμερικανοί στους Έλληνες. Το κίνημα υπέρ της ελληνικής ανεξαρτησίας αποτελεί ένα μοναδικό όχημα για να διερευνηθούν τα συμφέροντα των Αμερικανών στην Ελλάδα και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία· να διαπιστωθούν οι τρόποι με τους οποίους οι Αμερικανοί πίστευαν ότι θα βοηθούσαν τους Έλληνες να εξασφαλίσουν την ανεξαρτησία, καθώς και να εξεταστεί πώς αυτές οι προσπάθειες επηρέασαν τα μεταρρυθμιστικά κινήματα του 19ου αιώνα στις ΗΠΑ.

Η αμερικανική υποστήριξη στην Ελληνική Επανάσταση είχε κοινωνικές επιπτώσεις και πολιτικό αντίκτυπο στις ΗΠΑ, ενώ, αντίθετα, ο Πόλεμος της Ελληνικής Ανεξαρτησίας βοήθησε τους Αμερικανούς να αυτοπροσδιοριστούν ως λαός και να ερμηνεύσουν την κληρονομιά της Αμερικανικής Επανάστασης στη διεθνή σκηνή.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24850